

Handläggare: Hans Söderström 2003-03-30
Region Ytterstad
Markbyrå
Tel: 50826123
hans.soderstrom@gfk.stockholm.se

Dnr 03-007-1424

Till
Gatu- och fastighetsnämnden

**Miljö- och trafiksäkerhetskrav vid upphandling av entreprenader
och tjänster där arbetsmaskiner och fordon ingår**

FÖRSLAG TILL BESLUT

1. Gatu- och fastighetsnämnden godkänner detta tjänsteutlåtande.
2. Gatu- och fastighetsnämnden uppdrar åt gatu- och fastighetskontoret att genomföra smärre revideringar för att följa teknikutvecklingen.
3. Gatu- och fastighetsnämnden överlämnar ärendet till kommunfullmäktige med hemställan att det skall gälla som riktlinjer inom staden.

Olle Zetterberg

Solveig Svedgård

Göran Gahm

SAMMANFATTNING

Dessa miljökrav som gäller för arbetsmaskiner och fordon vid upphandling av entreprenader utgör en uppgradering av tidigare godkända upphandlingskrav. Grundkravet är att arbetsmaskinernas motorer skall vara godkända enligt kraven i EU/USA steg 1 eller bättre. Kraven är samordnade för Stockholm, Göteborg, Malmö och Vägverket. För transporter gäller miljözonkraven vid alla entreprenader som upphandlas.

Stockholm har tillämpat kraven som anbudsvärderande faktor och övriga städer som obligatoriska krav. Kontoret föreslår att Stockholm ansluter sig till att tillämpa kraven som obligatoriska.

De viktigaste förändringarna jämfört med tidigare krav är:

- ? Möjlighet ges till att montera kväverningsutrustning.
- ? Dieselmotordrivna maskiner skall antingen uppfylla EU/USA steg 1 eller ha både partikelfilter och katalysator.

- ? Städerna har samordnat kraven med Vägverket så långt som praktiskt varit möjligt.
- ? Trafiksäkerhetskrav motsvarande Vägverkets införs

UTLÅTANDE

Kommunfullmäktige har beslutat om stadens övergripande inriktningsmål och prioriterade inriktningar för verksamheten i staden under 2003. En av fem övergripande inriktningsmål är ” Gör Stockholm till en ekologiskt hållbar storstad”. För Gatu- och fastighetsnämnden utgör en prioritering i verksamhetsprogram- 2003 inom detta övergripande inriktningsmål ” Vid upphandling skall tydligare miljökriterier skrivas in och vara vägledande”. Med anledning härav får kontoret framföra följande

Bakgrund

Gatu- och fastighetsnämnde beslutade 1998-04-28 i ärende angående miljökrav vid upphandling av arbetsmaskintjänster enligt bl. a följande:

1. Godkänna kontorets tjänsteutlåtande
2. De i bilaga 1 redovisade kraven skall träda i kraft 1 januari 1999
3. Dessa krav skall utgöra anbudsutvärderande faktorer under 1998
4. Ge kontoret i uppdrag att i takt med den tekniska utvecklingen uppdatera krav och anbudsutvärderande faktorer
5. Ge kontoret i uppdrag att i samarbete med Göteborg och Malmö utarbeta tillämpningsanvisningar för genomförande
6. Hemställa hos kommunfullmäktige att miljökraven skall gälla för all upphandling i Stockholms stad

Kommunfullmäktiges behandling av ärendet 1999-04-26 resulterade inte i något genomförandebeslut för staden på det sätt gatu- och fastighetsnämnden föreslagit. Föredragande borgarråd ansåg ”att de miljörelaterade upphandlingskraven bör bli föremål för en översyn. En sådan översyn bör bl.a syfta till att klargöra hur Vägverkets och Stockholm, Göteborg och Malmös utarbetade förslag förhåller sig till varandra och hur entreprenadbranschen ser på miljörelaterade upphandlingskrav. Miljö- och hälsoskyddsnämnden bör ges möjlighet att ge sin syn på kraven så att en aktuell bedömning kan ske av miljömässigheten. Vidare bör den praktiska tillämpningen ses över”.

I avvaktan på kommande översyn har miljökriterierna tillämpats som anbudsutvärderande faktor vid upphandling av entreprenader inom gatu- och fastighetskontoret.

Den översyn som aviserades har av någon anledning inte kommit till utförande inom staden. Dock har kontoret i samråd med Göteborg och Malmö i samråd med branschens organisationer och Vägverket utvecklat och samordnat miljökraven för entreprenadupphandlingar. Dessa trädde i kraft 2002 som upphandlingskrav i Göteborg och Malmö samt som anbudsutvärderande faktor vid upphandlingar inom gfk i Stockholm.

Analys

Vid den tidpunkt när upphandlingskraven började tillämpas, fanns beslut inom EU att införa ett miljöklassystem för arbetsmaskiner från 1 januari 1999. Eftersom förslaget till beslut varit känt i flera år hade redan en

anpassning från tillverkningsindustrin skett och maskiner som uppfyllde kommande krav fanns tillgängliga på marknaden. Städernas förslag till upphandlingskrav syftade till att påskynda introduktionen av miljöanpassade maskiner i sådana miljöer som var särskilt påverkade av luftföroreningar, dvs storstäderna. Grunden för miljökraven utgör därför de regler som gäller inom EU. För att säkerställa att nödvändiga arbeten skulle kunna utföras var det dock nödvändigt att under en övergångsperiod införa tekniska lösningar i form av avgasreningsutrustning. Detta gav möjlighet för entreprenörerna att utnyttja äldre maskiner.

Det grundläggande syftet med miljökraven har fått en ökad aktualitet efter regeringens beslut att införa miljö kvalitetsnormer för kvävedioxid och partiklar.

Det revideringsarbete som genomfördes innebar att vissa oklarheter i första versionen kunde tydliggöras, samt att krav som inte har någon betydelse tagits bort.

Det arbete med revidering som utförts har också inneburit att en bättre samordning skett med Vägverkets motsvarande upphandlingskrav och i vissa delar är de identiska. Den modell som Vägverket tillämpar innebär att bästa miljöklass motsvarar städernas grundkrav. Detta beroende på att Vägverkets arbeten till övervägande del sker i glesbygd eller mindre tätorter. Det är orimligt att ställa storstädernas höga miljökrav i hela landet. Stockholms modell att tillämpa miljökraven som anbudsutvärderande har inneburit ett merarbete samt också i vissa fall att icke miljöklassade maskiner erhållit uppdrag. För kontorets del och från miljösynpunkt är det en fördel om miljökraven kan ingå som ett obligatoriskt krav. Erfarenheterna från övriga städer samt synpunkter från entreprenörer pekar också mot att obligatoriska krav skulle underlätta upphandlingen av entreprenader, till gagn för alla parter.

För transporter som utförs inom entreprenaden gäller kraven för miljözon. Detta innebär att miljözonens krav även gäller utanför den egentliga miljözonen.

Ett flertal stadsdelsförvaltningar och bolag inom staden har under perioden tillämpat miljökraven vid upphandlingar av entreprenader.

Samråd

Inför uppdateringen av dessa krav har ett flertal samrådsmöten skett med olika branschorganisationer, Vägverket och Naturvårdsverket. Två remissförfaranden genomfördes under år 2000 och innan det slutliga förslaget fastställdes genomfördes ytterligare samråd med Vägverket och branschens organisationer.

Arbetet har resulterat i att Vägverkets och städernas krav har gemensamma delar men att upphandlingssystemen fortfarande skiljer sig åt.

Branschen har medverkat på ett mer positivt sätt och är beredda även i fortsättningen medverka i fortsatta miljöförbättringar. Man anser att det är

olyckligt att städerna tillämpar kraven på olika sätt och ser positivt på att Stockholm inför obligatoriska krav och i staden som helhet.

Konsekvenser

-ekonomiska

Kontoret bedömer att införande av obligatoriska krav inte innebär några ökade entreprenadkostnader i dagens situation. I storstäderna har en anpassning av fordonsparken skett efter att miljökraven infördes 1998. I stället förväntas en övergång till obligatoriska krav medföra en enklare hantering av förfrågningsunderlag och anbud med minskade kostnader som följd.

-miljö

Kraven på arbetsmaskiner innebär att utsläppen av kvävedioxid och partiklar minskar i förhållande till situationen före 1998, när kraven började tillämpas. Effekten blir större om staden som helhet tillämpar kraven. Kvävedioxid och partiklar utgör i nuläget ett betydande luftföroreningsproblem i staden efter införande av miljökvalitetsnormer för dessa ämnen. På uppdrag av regeringen utreder länsstyrelsen ett åtgärdsprogram som skall leda till att normen klaras. Förslaget till miljökrav på arbetsmaskiner utgör en viktig del i ett sådant åtgärdsprogram.

-måluppfyllelse

Förslaget till miljökrav vid upphandling är en del av kontorets uppfyllande av kommunfullmäktiges övergripande inriktningsmål.

I miljöprogram för Stockholm ingår miljökrav på arbetsmaskiner som ett mål som skall klaras.

Kontorets förslag/synpunkter

Kontoret ser det som angeläget att staden tillämpar miljökraven på ett enhetligt sätt och på samma vis som Göteborg och Malmö och i tillämpliga delar som Vägverket. En enhetlig tillämpning innebär en ökad tydlighet för berörda parter vid upphandling, vilket i sig innebär minskade kostnader. Förslaget utgör ett angeläget bidrag till möjligheten att uppfylla de av regeringen beslutade miljökvalitetsnormerna för kvävedioxid och partiklar.

SLUT